

ALGUNES NOTÍCIES
SOBRE EL BANDOLERISME
A ARBÚCIES

ANTONI PLADEVALL

Moltes vegades s'ha parlat del bandolerisme, en especial dels seus principals caps, de la tendència o els bàndols que representaven i de la repercussió general o l'impacte social que van suposar per al país, sobretot vist des de l'òptica de les autoritats, dels sometents o de la Santa Unió que els perseguia.

Sobre aquest tema hi ha abundant bibliografia i també s'hi ha fet al·lusió diferents vegades des d'aquestes *Monografies del Montseny*. Concretament en el número 10, de l'any 1995, s'evocava en Serrallonga, el bandoler més destacat o almenys més conegut del Montseny.

No voldríem pas aquí repetir temes ja tractats o insistir en què representava el bandolerisme en general. Això ho creiem ja suficientment tractat. En canvi, de les deposicions o declaracions que feien aquests bandolers, quan eren presos i els anaven a ajusticiar, es desprèn com era la vida quotidiana de la gent de principis del segle XVII, la que anomenem gent de l'època barroca, i també com eren els seus criteris morals, molt diferents dels d'avui dia.

L'examen dels processos que ens han pervingut d'aquell temps assenya-la bé una clara dicotomia o diferència entre el simple bandoler, poc més que un vulgar lladre de camí ral, que robava i matava sense cap escrúpol, i el pagès ric o hisendat, i fins petits nobles, que tenien odis i antipaties envers veïns seus o altres persones concretes i que per matar-los o perjudicar-los se servien dels bandolers.

Els bandolers eren majoritàriament fills segons de masies o de cases de poble, de vegades hereus i tot de cases de vida dura, els quals, en no veure cap altre camí per sortir del seu estat miserable, es llançaven a la vida aventurera, robant i extorsionant. Això els feia aplegar diners fàcil, que en comptes de fer servir per sortir del seu estat de pobresa invertien en dones o amigues, i en comprar-se roba i signes externs que els fessin semblants a cavallers o gent rica. Eren persones fora de la llei, que difícilment es podien establir com a pagesos o gent benestant. La majoria acabaven morts en topades amb les tropes del virrei o la Santa Unió, o bé eren presos, torturats i finalment penjats. Aquests són els que en les seves confessions, fetes sota tortura, ens donen unes curioses i sovint escruixidores notícies de la vida de l'època.

Els pagesos rics –a vegades fins i tot nobles i eclesiàstics o membres de convents– que afavorien els bandolers i se'n servien són denunciats per aquests durant les tortures, però, pel que coneixem de molts d'ells, es lliuraven del càstig solament pagant alguna multa i poca cosa més. Ells sortien nets

i els bandolers pagaven per tots. Aquí no es complia allò que “tan lladre és el que roba com el que aguanta el sac”.

Entre les moltes pàgines que tenim copiades de processos fets contra bandolers, publiquem aquí unes quantes declaracions del bandoler Segimon Ferrer –fill de l’amo del mas Ferrer de Sant Pere Desplà, d’Arbúcies, i per tant cosí germà d’en Joan Sala i Ferrer, el conegut com *Joan de Serrallonga*, fill de Joan Sala i de la seva primera muller Joana Ferrer, filla del mas Ferrer d’Arbúcies– i dels altres que foren presos amb ell.

En Segimon Ferrer anava en quadrilla amb altres cosins seus i joves d’Arbúcies i Viladrau llançats a la vida aventurera, fins i tot abans que en Joan Sala, àlies *Serrallonga*, es convertís en cap i cervell de la banda.

Com s’explica en el treball que l’any 1995 vam publicar al número 10 de *Monografies del Montseny* (pàg. 17-42), en Segimon Ferrer fou pres l’1 de març de 1624 pel comissari reial Pere Sabaters, fill de Taradell, que amb homes de la plana de Vic, sobretot de Sant Hipòlit de Voltregà i Sant Pere de Torelló, féu una atrevida expedició per Collsacabra vers Rupit, on se’ls uní el batlle, i amb gent experta del país va fer una incursió sorpresa al mateix mas Serrallonga. En ella morí en Joan Sala, dit *el Tendre*, germanastre d’en Serrallonga, i foren presos el germà d’aquest, Segimon Sala, el seu cosí Segimon Ferrer d’Arbúcies i en Rafael Morell, conegut com *el Vilanna*.

Els van portar a tots tres a les presons de la vegueria de Vic, on ara hi ha el temple romà i restes del castell dels Montcada. Allà foren jutjats i sentenciats a mort davant de Lluís de Descatllar, portantveu del governador general de Catalunya; hi foren presents o actuant el doctor Francesc Graell i l’agutzil del governador, Francesc Llor.

Abans de dur a terme la sentència, tots tres condemnats a mort van ser torturats perquè confessessin els crims que havien comès i els noms dels que havien participat amb ells en les malifetes. A la presó hi havia aparellada una cambra de turments en la qual hi havia llum, aigua, pa, vi i un mirall. No es descriuen els turments, si bé els més corrents eren el del banc i el de la corriola. En el primer s’estenia els condemnats de bocaterrosa i s’estiraven els membres amb cordes i corrioles o bé es lligaven amb cordes d’espart molles, les quals en assecar-se es clavaven a la pell i privaven la circulació de la sang. La corriola consistia a penjar-los pels braços lligats a l’espatlla i pujar-los, amb l’agreujant de penjar-los als peus pesos de mig quintar o més si es resistien a parlar.

En el cas present no es detallen els turments, si bé es diu que els van posar lligats al banc i que en turmentar-los estaven presents els esmentats Lluís de Descatllar, el jurista Francesc Graell, l’agutzil Francesc Llor, en Joan Manalt, procurador fiscal, en Joan Casals, cirurgià, i en Joan Marfà, el notari que apuntava les declaracions dels torturats.

*Arbre de la Llibertat de la plaça
de la Vila d'Arbúcies*

Les declaracions de tots tres coincideixen gairebé en tots els fets, llevat d'alguns actes o malifetes en què algun d'ells no participà.

Aquí ens interessa només presentar les declaracions d'en Segimon Ferrer d'Arbúcies i dels seus companys que tinguin alguna relació amb la població o terme d'Arbúcies.

Comença la segona part d'aquest procés de l'Arxiu de la Vegueria de Vic, Criminals 1624, amb la tortura de Segimon Ferrer, encapçalada per les paraules de l'agutzil reial Francesc Llor:

Segimon Ferrer de Arbúcies, lo molt Illtre Sor. Governador vist vostre procés y los mèrits de la vostra enquesta, de consell de son magnífic assessor vos ha condemnat ha mort y que siau penjat per lo coll en alta forcha de tal manera que naturalment muyrau y la ànima se us separe del cos y que siau assotat per los llochs acostumats de la present ciutat y que us sien llevades les orelles y siau marchat en les espatlles, y que pagueu sinch cents ducats bons per haver portat pedrenyals segons la forma de la real pragmàtica de pedrenyals, y que ans de la